

GÜNEY AFRİKA POLİS TEŞKİLATI

South African Police Organisation

Halil AKBAŞ*
Murat GÖZÜBENLİ**

Özet

Güney Afrika Cumhuriyetinde iç güvenlik, polislik ve istihbarat hizmetleri 1996 yılına kadar farklı yapılara sahip olan yerel polis teşkilatları tarafından yürütülmüş iken 1996 yılında kabul edilen yeni anayasa ile birlikte Güney Afrika Polis Servisi (SAPS) adı altında tek bir çatı altına toplanmıştır. Buna göre ülke çapında yeniden örgütlendirilen SAPS merkez ve dokuz bölgedeki taşra teşkilatından oluşmaktadır. Devlet başkanı tarafından atanmakta olan Polis Genel Müdürü teşkilatın sevk, idare ve kontrolünden sorumlu kılınmış olup Kamu Güvenliği Bakanına bağlı olarak çalışmaktadır. Merkezde Genel Müdüre bağlı beş Genel Müdür Yardımcısının her birine bağlı üç veya dört daire başkanlığı vardır. Taşrada ise yine polis genel müdürüne bağlı dokuz bölgeden sorumlu bölge müdürleri olup bu bölgelerin altında ayrıca illerden sorumlu il polis müdürleri görev yapmaktadır. Toplam nüfusu 44.187.637 olan Güney Afrika Cumhuriyeti'nde genel ortalamaya göre 374 kişiye bir polis düşmektedir. Gerekli şartları taşıyıp yazlı, tıbbi ve fiziki sınavları geçen polis adayları üç aşamadan oluşan bir eğitim döneminden geçtikten sonra polis memuru olarak atanırlar. Güney Afrika Polis Servisi özellikle 1996'dan itibaren çok uzun zamandan beri bozuk olan polis-vatandaş ilişkilerini düzeltmeyi ve polisin halkın gözünde meşruluğunu artırmayı amaçlamış olup bu bağlamda toplum destekli polisliğin değişik bir şekli olan "Sektör Polisliği"ni uygulamaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Güney Afrika Kamu Yönetimi, Güney Afrika Polisi.

* Emn. Amiri, University of Cincinnati, Ohio, ABD, (akbashalil@yahoo.com).

** Emn. Amiri, Spalding University, Kentucky, ABD, (muratgozubenli@yahoo.com).

PBD, 9 (1-4) 2007, ss.151-174

Abstract

The current domestic security in the Republic of South Africa is provided by South African Police Service, which was established based on a newly accepted constitution in 1996. On the basis of changes in constitution, both the police and intelligent services in South Africa has been centralized in structure, formed of one central and nine local police organizations across the country. The General Director of South African Police Service, appointed by the President of the country, is responsible for supervising, managing, and administering the entire organization in connection with Public Security Ministry. There exist four or five deputy directors worked for general director. There are also three or four department chiefs allocated to each deputy director. The country is fragmented into nine provinces, and a police chief connected to general director is responsible for each province. There are also a certain number of city police chiefs under the command of province chiefs. In the Republic of South Africa, where the total population is 44,187,637, the ratio of police officers to the total population is 1 to 374. Police applicants who have satisfactory requirements for the job are assigned as police officers followed by a completion of three phase training: Written, physical, and health. South African Police Service has aimed to increase the legitimacy of police in the eyes of the public by improving the police-community relations and has recently adopted a strategy called "Sector Policing", which is a different version of Community Oriented Policing.

Key Words: South Africa Public Administration, South Africa Police.

Giriş

Güney Afrika Cumhuriyeti, Afrika kıtasının güney ucunda yer alan bir ülkedir. Toplam yüzölçümü Prens Edward Adaları da dâhil olmak üzere 1.219.912 km²'dir. En yüksek dağı Njesuthi'nin yüksekliği ise 3,408 metredir. Güney Afrika Cumhuriyeti'nin nüfusu 2006 yılı itibari ile 44.187.637'dir. Nüfusun %30'u 0-14 yaş arası, %65'i 15-65 yaş arası, %5'i ise 65 yaş veya üzeri insanlardan meydana gelmektedir. Nüfusun %11'i Zion Hıristiyanı, %7'si Katolik, %1.5'i Müslüman, %36'sı farklı Hıristiyan grupları ve geri kalanlar ise diğer dinlerin mensuplarından meydana gelmektedir. Erkek nüfusun kadın nüfusa oranı oldukça yüksek olup 0.95 civarında bulunmaktadır. Ülkenin yıllık nüfus artış oranı %0.4 olup 15 yaş ve üzeri nüfusun okuma-yazma oranı %86.4 olarak

belirlenmiştir. Güney Afrika parlamenter demokratik bir cumhuriyettir. Diğer ülkelerde örneği pek görülmeyecek şekilde üç başkente sahiptir. Yürütme (hükümet) Pretoria'da, Yüksek yargı makamları Bloemfontein'de ve yasama (meclisler) Cape Town şehrinde. Güney Afrika 11 tane resmi dili olan çok dilli ve çok kültürlü bir ülkedir.

Güney Afrika polisi merkeziyetçi yapıya sahip bir teşkilattır. 1996 Anayasası ile ülke çapında merkeziyetçi bir polis teşkilatı kurulana kadar belli standardı olmayan çeşitli düzeyde polis teşkilatları görev yaparken bu tarihten sonra polis tek bir teşkilat altında görev yapmaya başlamıştır. Yeni adı Güney Afrika Polis Hizmeti (SAPS) olmuştur. Bunun anlamı birçok ülkede olduğu gibi Güney Afrika'da polisin toplum üzerinde veya kendi başına bir güç olarak algılanmasından ziyade iç güvenlik alanında kamu hizmeti sunan bir kuruluşa dönüşmesi gerektiği düşüncesinin ortaya çıkmaya başlamasıdır. Bu çalışma Güney Afrika Cumhuriyeti'ni kısa tarih, devlet yapısı, kamu yönetimi ve polis teşkilatı noktalarında okuyuculara anlatmayı amaçlamıştır.

1.Tarihsel Gelişim

Güney Afrika tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Örneğin bugünün Bantu Dil Grubuna dâhil, siyah Güney Afrikalıların çoğu, Afrika'nın merkezinden yaklaşık M.S. 100 yılından önce Güney Afrika'ya göç etmiş kişiler olarak kabul edilmektedir. Güney Afrika'nın Hindistan ve uzak doğuya ulaşan deniz yolları üzerinde önemli bir durak olması ve 1860'lardan sonra kıymetli madenlerin bulunması ile Avrupalıların ilgisini çekmiş ve 15. yüzyıldan itibaren Portekizliler, Hollandalılar ve daha sonra İngilizler tarafından ziyaret edilmeye ve işgal edilmeye başlamıştır. Örneğin ilk Avrupalı yerleşimi 1652 yılında Hollandalılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bunların yanında Alman veya Fransız göçmenler de gelip yerleşmişlerdir. Özellikle Hollanda ve diğer Avrupa ülkeleri asıllı olan ve yerleşen kişilere Afrikaner (Avrupa kökenli beyaz Afrikalılar) denmektedir (Roskin, 2001).

1779 yılına kadar Avrupalıların yerleşimi Cape'in güneyine doğru olmuş, bu dönemde buranın kontrolü Hollandalıların eline geçmiş ve yerlilerle ilk savaş olan Xhosa savaşı yapılmıştır. XVIII. yüzyılın sonlarına doğru Cape'in kontrolünü İngilizler ele geçirmiştir. Devam eden İngiliz yerleşimi, Afrikanerlerle İngilizler arasında uzun süren çatışmanın başlangıcına neden olmuştur. Diğer bir ifadeyle İngilizler Güney Afrika'yı kontrol altına alınca beyaz Afrikalılar durumdan rahatsız olmuşlar ve İngilizlere karşı koymuşlardır. Hatta 1836 yılının

başlangıcında kısmen İngiliz yönetiminden ve kültürel hegemonyasından kaçmak için, kısmen de köleliğin kaldırılmasına kızan Afrikaner Çiftçileri (Boer) kuzeye doğru Büyük Göç olarak bilinen göçü başlattılar. Kuzeye göç eden bu beyazlar yerli Zulularla uzun süren savaşlar yapmışlardır. 1852 ve 1854 yıllarında bağımsız Boer Cumhuriyeti ve Orange Bağımsız Devleti oluşturulmuştur. Bu yeni kurulan cumhuriyetlerle Britanya İmparatorluğu arasında özellikle altın ve elmas gibi madenlerin keşfi nedeniyle sorunlara neden olmuş ve sonunda savaş çıkmış ve İngilizler savaştan galip gelerek Güney Afrika'yı Britanya İmparatorluğu'na (Londra'ya) bağlamıştır.

1910 yılında ise İngiliz Kolonisi haline gelen iki cumhuriyet özerk bir yapıya sahip olarak Güney Afrika Birliğini kurmuştur. Bu birlik ile beyazlar konumlarını daha da güçlendirmişler ve beyazların egemenlik ve üstünlüğünü pekiştirecek yasaları geçirmeye başlamışlardır. Diğer taraftan beyazlara karşı direnişte bulunmak üzere 1912 yılında Güney Afrika Doğal Ulusal Kongresi kurulmuş ve adı sonradan Afrika Ulusal Kongresi olmuştur. Afrika Ulusal Kongresinin amacı renge dayalı sınırlamaların kaldırılması ve siyalara parlamentoda temsil ve oy hakkının verilmesidir. Bu çabalara rağmen hükümet siyahların özgürlük ve haklarını sınırlayan yasaları parlamentodan geçirmeyi sürdürmüştür. 1948 yılında Milliyetçi parti iktidara gelmiş ve ırk ayrımcılığı yapan yasalar yoğunluk kazanmıştır (Ekici, 2003). Siyahların temsil edilmediği Avrupa göçmeni beyaz Afrikanerlerin tamamen sisteme egemen olduğu Güney Afrika'da olaylar daha da büyümüş ve 31 Mayıs 1961'de Güney Afrika, koloniliği reddederek kendisini bağımsız Cumhuriyet olarak ilan etmiştir. Beyaz yöneticiler ırk ayrımını sürdürdüğünden dolayı uluslararası protestolar artmış ve kendisini İngiliz Milletler Topluluğundan kısmen çekmiştir.

1960'lı, 1970'li ve 1980'li yıllarda renkli kabul edilen Asya göçmenlerinin ve yerli siyahların bulunduğu kasabalardaki halkların başkaldırıları ve büyüyen olaylar, Milliyetçi Parti mensuplarında değişimin gerekliliği konusunda kanaatler oluşturmuştur. 1984 yılında yürürlüğe giren yeni Anayasa ile beyazlar; Asyalılara ve renklilere ulusal hükümette sınırlı roller vermişlerdir. Yine de güç beyazların elinde kalmış, siyalara ısrarlı bir şekilde oy kullanma hakkı verilmemiştir. Bu üyelerle Nelson Mandela arasındaki gizli görüşmeler 1986 yılında başlamıştır. 1990 Şubatında Afrika Ulusal Kongresi ve Tüm-Afrika Kongresinin yasaklı olmadığı açıklanmış, iki hafta sonra da Nelson Mandela serbest kalmıştır. 1991 yılında ırk ayrımını destekleyen Grup

Alanı, Toprak ve Halkın Kaydı Yasaları yürürlükten kaldırılmıştır. Uzun görüşmelerden sonra yeni Anayasa 1993 yılında yayımlanmıştır.

Milliyetçi Parti siyahların oy kullanmadığı 1948-1994 arası ülkeyi yönetmiştir. Ülkenin ırk esasına dayanmayan ilk seçimi 1994 yılında yapılmış, Nelson Mandela beş yıllığına başkan seçilmiştir. Nelson Mandela'nın beş yıllık başkanlığı döneminde hükümet, kendisini reformlara adanmıştır. Nisan 1994'de politik geçişi sağlamak için geçici Anayasa uygulamaya konulmuştur. Bu anayasa, 1999 yılından sonra ırk ayırımına bakmadan uygulanacak olan ve bireylerin yasal eşitliğini koruyacak Anayasa ile yenilenmiştir. Geçiş döneminde bu sürenin yarısında yapılması gerekenler ancak yapılabilmiş, birçok politik ve sosyal konu çözülmeden kalmıştır. 1994 yılında ilk çok kültürlü serbest ve çoğulcu seçimler yapılmış ve Afrika Ulusal Kongresi büyük bir çoğunlukla seçimi kazanmış ve hala iktidardadır. Ülkedeki beyazlar ile renkli ve siyahlar arasındaki ırkçı ayrımları düzenleyen yasal metinler kaldırılrsa dahi bugün beyazlar ile siyahlar arasındaki yaşam standardı arasında büyük uçurumlar olduğu söylenmektedir. Beyazlar Avrupa standartlarında yaşarken siyahlar fakirlik ve sefalet içinde yaşamaya devam etmektedirler. Şu anda Güney Afrika Cumhuriyeti siyahların çoğunluğunda yönetilen bir cumhuriyet olarak devam etmektedir (en.wikipedia.org, 2007).

2.Kamu Yönetimi

2.1.Devlet Yapısı

2.1.1.Anayasa

Güney Afrika (GA) Anayasa Mahkemesi tarafından 4 Aralık 1996 da onaylanan Güney Afrika Cumhuriyeti Anayasası 4 Şubat 1997'den itibaren yürürlüğe girmiştir. Anayasa ülkenin en üst organını teşkil etmekte ve Anayasa hükümleri bütün kanun ve/veya hükümet kararlarının üstünde değerlendirilmektedir. Öyle ki, Güney Afrika Anayasası dünyanın önde gelen en ilerlemeci anayasalarından birisi olarak bilinmektedir. Anayasa tarafından düzenlenen ülkenin siyasi ve idari yapısı aşağıda daha detaylı irdelenmektedir.

Güney Afrika Anayasası'nın önsözünde Anayasa'nın amaçları şu şekilde sıralanmaktadır: Geçmişin ayrımcılığından uzak, demokratik değerler, sosyal adalet ve temel insan hakları esaslarına dayalı toplum oluşturmak; tüm vatandaşların hayat kalitesini yükseltmek ve her bireyi özgür kılmak; insan iradesine dayalı hükümetin var olabileceği ve her

vatandaşın haklarını eşit olarak koruyan demokratik ve açık toplumun temellerini atmak; ülkeler arasında hak ettiği yeri alabilecek birleşmiş, demokratik ve egemen Güney Afrika'yı kurmak. Anayasadaki kurucu ilkelere bakıldığında ise birinci bölüm'de egemen ve demokratik Güney Afrika'nın değerler üzerine inşa edildiği ifade edilmektedir: insanın saygınlığı, eşitlik, insan hak ve özgürlüklerinin sağlanması; ırk ve cinsiyet ayrımcılığının yapılmaması, anayasa'nın üstünlüğü ve yetişkin herkese evrensel oy hakkı, düzenli seçimler ve şeffaf ve sorumlu çok partili demokratik sistemin oluşturulması olduğu görülmektedir (www.parliament.gov.za, 2007).

2.1.2.Parlamento (Yasama)

Güney Afrika'da çoğu ülkede olduğu gibi parlamento iki kanatlıdır: Birincisi halkın doğrudan seçtiği Temsilciler Meclisi (National Assembly) ve ikincisi illerden gelen temsilcilerin oluşturduğu Ulusal İl Konseyidir (NCOP-National Council of Provinces). Parlamento, 1994 yılında kurulduğundan bu yana, halka açıklığı ve daha ulaşılır olabilmesi için bazı ek adımlar atılmıştır. Bu sayede Parlamentonun daha etkili olması amaçlanmış ve halkın da yasama sürecine etkin katılımı ve yakın ilgisi hedeflenmiştir. Bu adımların en önemlilerinden birisi halkı Parlamento ile ilgili yorum yapma ve değerlendirmeye teşvik etmek üzere Internet web sitesinin (www.parliament.gov.za) geliştirilmesidir.

Temsilciler Meclisi: Milli Meclis 350'den az olmamak üzere ve 400'den de fazla olmayan sayıda orantılı temsil sistemiyle seçilmiş üyelerden oluşmaktadır. Beş senelik dönem için seçilen Milli Meclis, İngiltere'dekine benzer bir konumda seçilen bir Başkan (Speaker) ve Yardımcısı (Deputy Speaker) tarafından yönetilmektedir. Milli Meclis, halkı temsil ve Anayasa'da belirlenen ve kabul edilen demokratik yönetimi gerçekleştirmek için kurulmuştur. Demokratik yönetim bağlamında, Cumhurbaşkanının seçilmesi, kamusal sorunların tartışıldığı ortamın sağlanması, yasaların yapılması, yürütmenin denetimi ve incelenmesi hep Parlamento bünyesinde gerçekleştirilmektedir.

Ulusal İl Konseyi, (NCOP) 54 daimi üyeden ve 36 özel delegeden oluşan toplam 90 üyeli olup ve yerel konuların başkente getirilip görüşülmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda, delegeler her ilden 10 temsilci kabul edilmektedir. NCOP'nin karar alabilmesi için vilayetlerden yetki almalıdır. Bunun bir istinası olarak, para mevzularına ilişkin yasa tasarıları Maliye Bakanlığı yetkisinde olduğundan NCOP tarafından başlatılamamaktadır. Web sitesinden de anlaşılacağı üzere, NCOP

Parlamento'yu vilayet yasama meclislerine ve yerel hükümetlere bağlamaktadır. Web sitesi aktif olarak kullanılmakta olup, yasa tasarıları hakkında bilgi sağlanmakta ve halka elektronik ortamda öneri sunma imkânı verilmektedir (parliament.gov.za).

Yasa çıkarma konusunda ise şunlar söylenebilir. Temsilciler Meclisine sunulan her bir yasa tasarısı Meclisten geçtikten sonra NCOP tarafından onaylanmalıdır. Bölgeleri ilgilendiren yasa tasarıları da NCOP'ye sunulabilmektedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, mali mevzulara ilişkin yasa tasarıları NCOP'ye sunulmadan evvel meclis tarafından onaylanmalıdır. NCOP'nun tasarımı reddetmesi durumunda tasarı tekrar Meclise gönderilir. Değiştirilmiş veya eski haliyle yasa tasarısı yeniden Meclis onayı ile tekrar NCOP'ye sunulur. Vilayetlere ilişkin tasarılar ise özel şartlara tabidirler (Sonderling, 2006).

2.2.Yürütme ve Kamu Yönetimi: Devlet Başkanı, Bakanlar Kurulu Merkez ve Taşra Yönetimi

Güney Afrika da kamu yönetimi merkezi (ulusal), bölge (provincial) ve yerel birimlerden oluşmaktadır. Birbirinden farklı görünen bu birimler hem bağımsız ve hem de bağlantılı olarak çalışmaktadır. 1995'te başlayan ve 1996 Anayasası ile gerçekleştirilen yeniden yapılanmadan sonra merkeziyetçi bir yapı oluşturulmuştur. Merkezi yönetimin başı olan Devlet Başkanı Güney Afrika Cumhuriyeti'nde aynı zamanda hükümetin de başkanlığını yapmaktadır. Devlet Başkanı Temsilciler Meclisi tarafından kendi üyeleri arasından seçilmektedir.

Devlet Başkanı, ülkeyi yönetirken, anayasaya, hukuk kurallarına ve devlet bütünlüğü ilkesine uymak zorundadır. Devlet Başkanına vekâleti Milli Meclis üyeleri arasından atanan bir milletvekili yapmaktadır. Atanan Başkan vekili devlet işlerinde devlet başkanına yardımcı olarak çalışır. Bakanlar Kurulu, Devlet Başkanı, Başkan Yardımcısı ve Bakanlardan oluşmaktadır. Kabine başkanlığını yapan Devlet Başkanı, Başkan Yardımcısı ile bakanları atama ve yetkilerinin sınırlarını belirleme yetkisine sahiptir. Devlet Başkanı, Milli Meclis üyelerinden olmaları şartıyla sınırsız sayıda bakan seçebilmektedir. Meclis dışından bakan atayabilme sayısı ise iki (2) ile sınırlıdır.

Şekil 1: Güney Afrika Cumhuriyeti Bölgeleri (Provinces) Haritası

Kaynak: <http://www.saps.gov.za/default.htm>

Taşra teşkilatlanmasına bakıldığında daha önce özerk konumda olan iller 1994 yılında ırkçı yönetimin sona erdirilmesinden sonra Güney Afrika hükümeti tarafından siyasal sistemle birleştirilmiştir. Ancak bunu yapmak için eski özerk dört büyük bölge yönetimi (province) (Cape, Natal, Orange Free State ve Transvaal) kaldırılmış onun yerine tamamen bütünleşmiş ve merkeze bağlı dokuz bölge oluşturulmuştur. Bu küçük dokuz bölgenin oluşturulma nedenlerinin başında bölgelere kolaylık olması açısından kaynakların özellikle daha küçük yerleşim birimlerine dağıtılmasında yardımcı olunması olduğu düşünülmüştür. 9 bölge 52 ile (district), 6 metropolitan şehre ve 46 il belediyesine bölünmüştür. Bu 46 il daha da alt seviyede 231 yerel ilçeye bölünmüştür. İl belediyelerinin sorumluluğu altında aynı zamanda 20 il yönetim alanı olup bunların çoğu oyun parklarından oluşmakta ve doğrudan il belediyeleri tarafından yönetilmektedirler. Altı metropolitan il belediyesi ise hem ilin hem de yerel ilçe belediyelerinin görevlerini yerine getirmektedir.

3. Polis Teşkilatı

3.1. Polis Tarihi

Güney Afrika Polis Teşkilatının tarihi gelişimini ırksal ayrımcılık politikası öncesi ve sonrası olmak üzere iki şekilde incelemek mümkündür. Güney Afrika Polis Servisinin tarihsel başlangıcı 1655 yılında ülkenin Cape bölgesinde kurulmuş olan ve yarı askeri nitelikli Hollanda Bekçilik Sistemi'ne dayanmaktadır. Amacı önceleri sivil halkı saldırılardan korumak olan bu organizasyon, daha sonraları asayiş ve düzeni sağlamayı da hedeflemiştir. Ancak 1795 yılında İngiliz Makamları Hollanda Bekçiliğini kontrol altına alarak yerine 1825 yılında Cape Bölgesi Zabıta Kuvveti'ni kurmuşlardır. Güney Afrika'da ilk milli polis teşkilatı 1913 yılında bir kaç yerel polis teşkilatının birleşmesi ile gerçekleşmiştir. 1926 yılında iç güvenlik sorunu tamamen polis teşkilatına devredilse de polis ve asker arasındaki yakın ilişki her zaman devam etmiştir. Bu süre içinde, polis birçok acil müdahale gerektiren durumlarda askerin yardımını talep etmiştir.

Özellikle 1948 yılında Milliyetçi Partinin idarenin başına geçmesinden sonra asker ve polis arasındaki ilişkileri kuvvetlendirmeyi hedefleyen yeni yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu hususta iki önemli değişiklikten bahsetmekte fayda görülmektedir. Birincisi, polisin geleneksel fonksiyonlarından olan asayiş ve düzenin sağlanması, suçun araştırılması ve önlenmesi gibi işlevleri daha da genişletilmiştir. Yeni düzenleme ile polise, gösterileri ve düzensiz kalabalıkları bastırmak amacıyla olağanüstü yetkiler verilmiştir. Bir sonraki düzenleme ise polise, herhangi bir arama kararına gerek kalmaksızın, milli sınırlara 10 kilometrelik alan içinde bulunan şahısların, araçların ve havalimanlarının aranabilmesi yetkisini tanımıştır. Güney Afrika Polis Teşkilatının tarihi gelişiminde görülen bir başka özellik ise polis'in görev ve sorumluluklarına belli şartlarda eklemeler yapılmasıdır. Öyle ki, polis gerektiğinde kendi görev ve yetkilerinin dışında bazı durumlarda diğer makamlarında görev ve sorumluklarını yerine getirmekle yükümlü kılınmaktadır. Mesela, savcılarının bulunmadığı küçük kasabalarda ve kırsal alanlarda, polis bir savcının yapmakla yükümlü olduğu adli ve yargı işlemlerini de yerine getirebilmekteydi.

Polis Teşkilatının tarihi gelişiminde ikinci büyük aşama ırk ayrımı politikasının kaldırılmasından sonra görülmektedir. Zamanın Devlet Başkanı Willem de Klerk ülkede siyah ırka uygulanmakta olan "politik faaliyetlerde bulunma" yasağını ortadan kaldırmış ve aynı zamanda polis yetkilileri ile de görüşerek polisten iki hususta talep bulunmuştur.

Sırasıyla; (1) ırka dayalı ayrımcılık politikalarının kaldırılması ve (2) Polisin saygınlığının siyah toplumlarda yükseltilmesini istemiştir. Polis her ne kadar devlet başkanının taleplerini kabul ettiyse de, polisin bu konuda isteksiz olmasından dolayı süreç çok yavaş ilerlemiştir. Polisin bu tavrının ırksal ayrımcılığı koruma ile ilgili kendisine verilen yetkilerden kaynaklanmış olabileceği değerlendirilebilir. Öyle ki, polis uzun zamandır süregelen “ırksal ayrımcılık” rejimini koruma gibi otoriter bir ideale sahip olmuş ve bu bağlamda işlevlerini yerine getirirken herhangi bir kurumsal denetlemeye tabi tutulmamıştır.

1994 yılında Nelson Mandela'nın Güney Afrika'nın başına geçerek ırk ayrımcılık politikasına son vermesinden sonra ülkede gerçekleşen demokratik atılımlar polis faaliyetlerini de önemli bir biçimde etkilemiştir. Bu değişiklikleri fark edebilmek için Nelson öncesi devlet yapısını hatırlatmakta fayda görülmektedir. 1995 yılından önce Güney Afrika iki farklı yapıya sahipti. Birincisi, bağımsız eyaletler, ikincisi ise yerel yönetim statüsüne sahip bölgeler olarak bilinmekteydi. Güney Afrika'da anavatan olarak isimlendirilen 10 ayrı bölge bulunmaktaydı. Bu farklılık polis teşkilatının yapısını da etkilemişti ve milli statüye sahip Afrika Polis Teşkilatına ek olarak, her bölge kendine özgü bir polis teşkilatına sahipti. Her polis teşkilatı farklı üniforma, hiyerarşik yapı ve hizmet anlayışı ile yapılandırılmıştı.

Ancak, 1996 yılında anayasanın kabul edilmesiyle birlikte, anavatan toprak parçaları, birleşik Güney Afrika olarak merkeze bağlı dokuz bölge yönetimine ayrılarak tek bir çatı altında birleştirilmiştir. Buna ek olarak, yeni anayasaya dayanarak Güney Afrika Polis Teşkilatının ismi de değiştirilmiştir. Farklı yapılarla sahip olan yerel polis teşkilatları da birleştirilerek, Güney Afrika Polis Servisi (GAPS) adı altında ülke çapında örgütlenmiş tek bir polis teşkilatı kurulmuştur.

3.2. Polis Teşkilatı ve Yönetimi

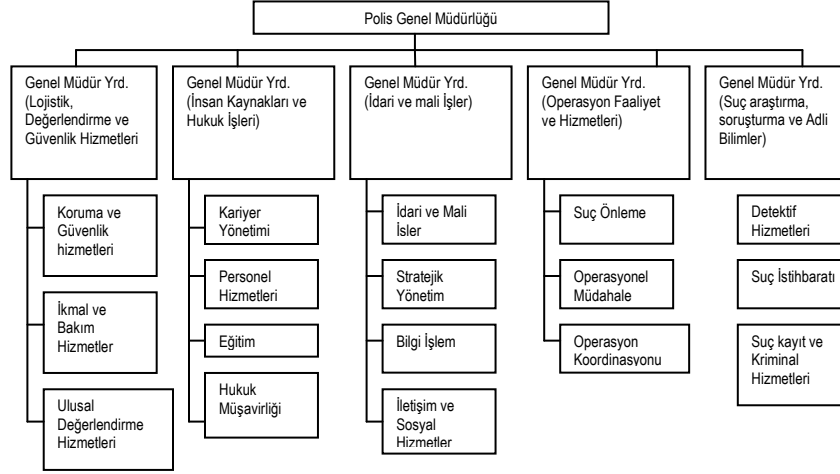
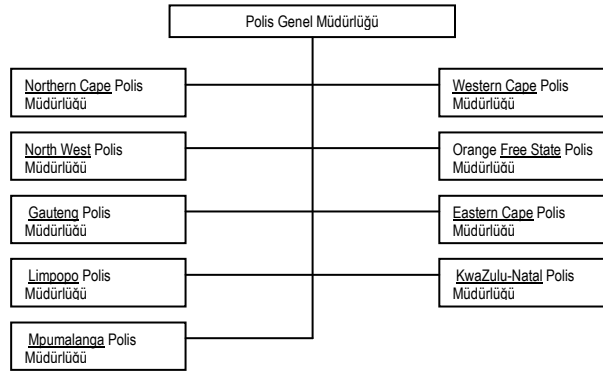
Güney Afrika'da bölgeler arasında genel ortalamaya göre 374 kişiye bir polis düşmektedir. Bazı bölgelerde bu rakam 609 kişiye bir polis iken (Limpopo) bazı bölgelerde 234 kişiye bir polis (Norhtern Cape) düşmektedir.¹ Bu alt ve üst limitlerin arasında kalan ortalama değer yukarıda verilen 374 kişiye bir polistir.

¹ http://www.saps.gov.za/_dynamicModules/internetsite/buildingBlocks/basePage4/ BP444.asp

1996 yılında kabul edilen yeni anayasanın 11. bölümü güvenlik konusunu düzenlemiştir. 198. maddeden 210. maddeye kadar Anayasa Güney Afrika'da iç güvenlik hizmetleri, polis ve istihbarat hizmetlerini düzenlemiştir.² Buna göre ülke çapında yeniden örgütlendirilen polis teşkilatı merkez ve dokuz bölgedeki taşra teşkilatından oluşmaktadır.

1996 Anayasası ile yeniden yapılanan GAPS merkez teşkilatı Türk polis merkez teşkilatına benzemektedir. Polis Genel Müdürü Kamu Güvenliği Bakanına bağlı olarak çalışmaktadır. Genel Müdüre bağlı beş Genel Müdür Yardımcısının her birine bağlı üç veya dört daire başkanlığı vardır. Bu merkezi birimler, suç analizi, kriminal hizmetler, yönetim ve personel hizmetleri, idari maili ve ikmal işleri, polis eğitimi ve diğer polisiye hizmetleri alanlarında daha çok genel koordinasyon yapmaktadırlar. Aşağıda bu hizmetlerin bazılarının kısaca anlatıldığı gibi genel müdürlük seviyesinde örgütlenmeyle GAPS ülke çapında yeknesaklık sağlamaya çalışmaktadır. Özellikle 1994 öncesi beyazların (Afrikaner) yönetiminde federal bir yapıya benzeyen ancak yeni yapılanmada daha merkeziyetçi bir yapı çizen polis teşkilatı ülke çapında polislik hizmetlerinin özellikle daha iyi sağlanması için çalışmalar sürdürmektedir. Devlet başkanı tarafından atanan genel müdür teşkilatın sevk, idare ve kontrolünden sorumlu kılınmıştır. Merkez teşkilatı gibi taşrayı oluşturan dokuz bölge yönetimindeki polis müdürlükleri de Polis Genel Müdüre doğrudan bağlı olarak çalışmaktadır. Bu bölge polis yönetimlerinin yapısı da merkez teşkilatındaki birimlerin bölgede oluşturulmasından meydana gelmiştir. Diğer bir ifadeyle merkez teşkilatındaki birimlerin benzerleri bölge yönetiminde oluşturulmuştur.

² http://www.saps.gov.za/const_framework/constitution/chap11.htm

Şekil 2: Güney Afrika Polis Servisi Merkez Teşkilat Şeması³**Şekil 3:** Güney Afrika Polis Servisi Taşra Teşkilat Şeması⁴

Polis bölge yönetimlerine bağlı il polis yönetim birimleri vardır. Bu il yönetim polis birimleri bölge polis müdürüne bağlı olarak çalışmaktadırlar. Mpumalanga'da 3, Eastern Cape'de 8, Northern Cape'de 4, KwaZulu-Natal'de 7, Western Cape'de 4, Limpopo'da 4, North West'de 3 ve Gauteng'de 7 tane il polis birimi vardır.⁵

³ http://www.saps.gov.za/saps_profile/strategic_framework/struct.htm

⁴ http://www.saps.gov.za/saps_profile/strategic_framework/struct.htm

⁵ http://www.saps.gov.za/_dynamicModules/internetsite/buildingBlocks/basePage4/provMP.asp

Şimdi kısaca birimlerden ve yaptığı faaliyetlerden söz etmekte yarar olabilir. Bunların başlıcaları şunlardır: Suç Önleme Birimi Operasyonel Müdahale Servisi, Koruma ve Güvenlik Hizmetleri, Suç İstihbaratı, Dedektiflik Servisi, Personel Hizmetleri, Eğitim.

3.2.1.Suç Önleme Birimi (Crime Prevention)

1999 yılında kurulan bu birimin amacı suçların kontrolünü sağlamak amacıyla yeni stratejiler geliştirmek ve gerekli önlemler almaktır. Suç önleme biriminin temel görevleri şunlardır:

- Toplumda suç işlenmesine yol açan sosyo-ekonomik nedenlerin tespitini yapmak ve acil polis hizmetleriyle ilgili alınması gereken faaliyetleri organize etmek,
- Görünen (visible) polislik üzerinde çalışmalar yapmak
- Silah kontrolü ile ilgili konuların ve Merkezi Ateşli-silah Kayıt Kurumunun idaresini sağlamak.

3.2.2.Operasyonel Müdahale Servisi (Operational Response Service)

1999 yılında kurulan bu birimin temel amacı uzman operasyon müdahale birimlerinin ve sınır polis birimlerinin hizmetlerinin yürütülmesini sağlamaktır. Bu birimin temel görevleri:

- Kamu düzenini sağlamak,
- Ülke çapında yürütülen yüksek riskli operasyon ve diğer bazı riskli hizmetlerin organizesini, koordinesini ve gözetlenmesini yapmak,
- Bu operasyonlarla ilgili hava desteğini sağlamak,
- Sınır polisinin görevlerini düzenlenmek.

3.2.3.Koruma ve Güvenlik Hizmetleri (Protection & Security Services)

2002 yılında kurulan bu birimin amacı tespit edilmiş hassas derecede korunması gereken kişiler, önemli kişiler, devlet adamları ve resmi devlet kuruluşlarına profesyonel, etkili ve sorumlu bir koruma ve güvenlik hizmeti verilmesini sağlamaya çalışmaktır. Bu birimin temel görevleri şunlardır:

- Transit hizmetlerde ve ulaşımlarda gerekli olan VIP koruması sağlamak,
- Tespit edilmiş hassas bölgelere statik koruma ve mobilize güvenlik hizmetleri sağlamak,
- Tren yolları ile ilgili gerekli güvenliği sağlamak,
- Sınıra yakın çevrede gerekli güvenlik önlemlerini sağlamak,
- Ülke güvenliği ile ilgili kurumların güvenliğiyle ilgili düzenleyici çalışmalar yapmak ve bu kurumlarla devamlı surette irtibatla bulunmak,
- Tespit edilen mahkeme binalarına sabit ve mobilize olmak üzere güvenlik ve koruma hizmetlerini sağlamak, yüksek riskli duruşmalarla ilgili güvenlik hizmetlerini sağlamak, hastanede olup da duruşmayı bekleyen yüksek riskli sanıkların güvenliğini sağlamak.

3.2.4. Suç İstihbaratı (Crime Intelligence)

1999 yılında kurulan bu birimin temel amacı suçlarla daha etkili mücadele etme yöntemleri geliştirmek ve bu bağlamda istihbarat hizmetlerinin verimini arttırmak olarak belirlenmiştir. Birimin temel görevleri şunlardır:

- Merkezi gizli servis sistemini ve finans yönetimini de kapsayacak şekilde tüm Operasyonel destek ünitelerinin daha etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlamak,
- Suçla ilgili bilgilerin analiz edilmesi ve bu bilgilerin suçla mücadelede eşit bir şekilde dağıtılmasını sağlamak,
- Suç masası ve diğer gerekli bağlantıların kurulması suretiyle suçla ilgili alınan bilgilerin idaresini ve koordinasyonunu sağlamak,
- “Minimum Bilgi Güvenlik Standardında (MISS) belirtildiği üzere korunması gereken bilgi ve personelin güvenliğinin sağlanması amacıyla istihbarata karşı koyma önlemlerini düzenlemek,
- İşlenen suçların stratejik ve teknik olarak incelenmesini sağlamak amacıyla geçerli ve güvenilir istihbarat elde etmek,

- Interpol ve ilgili birimlerin verimli bir şekilde yönetilmesini sağlamak.

3.2.5.Dedektiflik Servisi (Detective Service)

1999 yılında kurulan dedektif servis biriminin amacı Güney Afrika Polis Teşkilatının suçlarla ilgili araştırma kapasitesini teşkilatın görev ve amaçları doğrultusunda etkinleştirerek yönetmektir. Bu birimin görevleri şunlardır:

- Ülke genelinde işlenen suçlarla ilgili gerekli araştırma ve asayiş işlemlerinin organizesini yapmak,
- Organize suçlarla ilgili daha etkili araştırma ve tahkikat işlemleri gerçekleştirmek,
- Ağır suçlarla ilgili gerekli araştırma ve işlemlerin etkin bir şekilde yapılmasını sağlamak,
- Mali suçlarla ilgili gerekli araştırma ve işlemlerin etkin bir şekilde yapılmasını sağlamak,
- İdare ve diğer destek birimlerinin etkili bir şekilde çalışmasını sağlamak.

3.2.6.Personel Hizmetleri (Personnel Service)

1999 yılında kurulan Personel Hizmetleri biriminin amacı GAPS (Güney Afrika Emniyet Teşkilatı) görev yapan personelin daha etkili bir şekilde yönetimini sağlamaktır. Bu birimin temel görevleri:

- GAPS içinde bulunan personel yönetimiyle alakalı talimatların hazırlamak, uygulamak, devamını sağlamak, koordine etmek ve değerlendirmesini yapmak,
- GAPS'de görevli tüm personelin özlük işleri ile ilgili düzenlemeleri yapmak,
- İlgili talimatlar ve yönetmelikler doğrultusunda tüm kaynakları uygun bir şekilde uygulamak ve kullanmak,
- GAPS içinde uygulanan programlarla ilgili personelin koordinasyonunu sağlamak.

3.3. Polis Eğitimi, İşe Alma ve Rütbelere⁶

1999 yılında kurulan eğitim birimi ilgili kanun ve yönetmeliklere uygun olarak GAPS içerisinde görev yapan personelin eğitim ve gelişim kalitesini arttırmayı amaç edinmiştir. Bu birimin temel amaçları şunlardır:

- Polislerin eğitim ve gelişmelerini sağlamak üzere hazırlanan programlara gereken operasyonel ve gerekli diğer destekleri sağlamak,
- Polis eğitimine yönelik tesis edilmiş standartların devamlılığını sağlamak üzere programlar hazırlamak, sonrasında ise uygulanması ve sürekliliğini sağlamak,
- GAPS'ye bağlı olarak ülke çapında faaliyet gösteren eğitim kurumlarının etkili bir şekilde idaresini sağlamak,
- GAPS için hazırlanmış ülke çapında yürütülen öğrenim programlarının uygulanmasını sağlamak.

Yeni okula alınan bir öğrenci temel eğitim programını alır. Bu program üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama temel eğitim ve taktiksel polislik programı olup 6 ay sürmektedir. Pretoria, Oudtshoorn, Graaff-Reinet, Bisho, Chatsworth ve Philippi'deki polis eğitim merkezlerinde verilmektedir. İkinci aşama ise yine altı ay sürmekte olup üniformalı öğrenci polis memuru olarak bu altı ayın 12 haftasında Toplum Hizmet Merkezlerinde çalışırlar ve geri kalan zamanda ise dışarıda çalışırlar. Son aşamada ise temel eğitimi bitiren öğrenciler 12 ay görevde eğitim alırlar ve sonra GAPS'a polis memuru olarak atanabilirler. Üç aşamalı polis memuru temel eğitimini alanlar teşkilatta en az dört yıl çalışmak zorundadırlar. Yeni başlayanlar polis merkezlerinde işe başlarlar daha sonraki dönemlerde bazıları ilave eğitim alarak özel birimlere seçilebilirler.

Polis olmak için başvuru şartlarına bakıldığında şunlar sayılabilir:⁷ Güney Afrika Cumhuriyeti'nde yaşıyor olmak, 18 ile 30 yaş arası olmak, fiziki ve tıbbi test ve sınavlardan geçmek, en az lise mezunu olmak, İngilizceyi akıcı bir şekilde konuşmak ve Güney Afrika'da kabul edilen en az başka bir resmi dili bilmek, sürücü belgesine sahip olmak, yemin etmeyi kabul etmek, teşkilatın belirlediği temel eğitimi almak, geçmişte suç işlememiş olmak, parmak izi alınmasına izin vermek, geçmişinin

⁶ <http://www.saps.gov.za/training/structure.htm>

⁷ http://www.saps.gov.za/careers/police_act_staff.htm

araştırılmasına izin vermek ve Güney Afrika'nın herhangi bir yerinde görev yapmayı kabul etmek.

GAPS'deki rütbelere şu şekilde sıralanmaktadır.⁸

- Genel Müdür (National Commissioner),
- Genel Müdür Yardımcısı (Deputy National Commissioner),
- Bölge Polis Müdürü (Divisional Commissioner / Provincial Commissioner),
- Bölge Polis Müdür Yardımcısı (Assistant Commissioner),
- İl Polis Müdürü (Director),
- Şube Müdürü (Senior Superintendent),
- Şube Müdür Yardımcısı (Superintendent),
- Emniyet Amiri (Captain),
- Başkomiser (Inspector),
- Komiser ve Komiser Yrd. (Sergeant),
- Polis Memuru (Constable) ve
- Öğrenci (Student).

3.4.Suç ve Suçla Mücadele

Güney Afrika Cumhuriyeti'nin suç tarihini ve suçla mücadelesinin apartheid dönemi (İrk Ayırıcılığı) ve post- apartheid (ırk ayırıcılığının kaldırılması sonrası) olmak üzere iki ana başlık altında incelenebilir (Show, 2002). Yüksek suç rakamları Güney Afrika Cumhuriyeti'nin ırk ayırıcılığı döneminde en önemli sorunlardan birisi olarak görülmüştür. Bu dönemde, rapor edilmeyen ve tespit edilememiş suçlar da göz önünde bulundurulduğunda gerçek suç rakamları resmi istatistik raporlarının sunduğunun çok üstünde düşünülmektedir. Elde edilen verilere göre 1960 yılından 1977'ye kadar adam öldürme oranı üç kat artmıştır (Ilfte, 1987). Bu durumu realize edebilmek amacıyla, ülkenin Soweto bölgesinde gerçekleştirilen bir anket ile suç oranlarının yüksekliğinin yanında, ağır suçların mağduru olan bölge halkından sadece üçte birlik bölümünün resmi mercileri haberdar ettiği tespit edilmiştir. Hatta her dört kişiden bir

⁸ http://www.saps.gov.za/careers/saps_rank_structure.htm

kişinin soygun, saldırı, tecavüz ve hırsızlık suçlarının mağduru olduğu rapor edilmiştir.

Suçluların ve mağdurların profilleri incelendiğinde açıkça görülmektedir ki, ülkedeki siyah halk genellikle bütün olaylarda suçun hem mağduru hem de irtikâp edeni konumundadır. O dönemde, ırkın etkisini anlamaya yönelik yapılan çalışmalarda siyah ırktan olan birisinin herhangi bir olaydan suçlu bulunma ihtimalinin beyaz ırktan olan birisine göre çok daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Freed, 1963). 1980'li yılların ortalarında ülkedeki cinayet olaylarının gidişatını ve eğilimini inceleyen başka bir araştırma ise siyahların beyazlara oranla çok daha fazla cinayet mağduru olma riskini taşıdığını tespit etmiştir. Öyle ki, Mark ve Henderson (1990) Afrika kökenli bir kişinin beyazlara göre 20 kat daha fazla öldürülme riski taşıdığını iddia etmektedir.

Siyah nüfusun ülkede hem en fazla suç mağdurları arasında olması hem de en fazla suç işleyen grup olmasının en önemli sebeplerinden birisi olarak, o dönemin yönetiminin izlemiş olduğu ırk ayrımcılığı politikası olduğu söylenebilir. Irk ayrımcılığı ile ilgili olarak en baskın yöntem ise siyahlara uygulanan sosyal yer değiştirme, başka bir deyişle zorunlu göç politikalarıdır. Mark Shaw ırk ayrımcılığı süresi dönemi boyunca 3.5 milyon insan zorunlu olarak kaldıkları ikametden uzaklaştırılmış ve başka bölgelere nakledilmişlerdir. Ülkedeki siyah toplumun parçalanarak buldukları bölgelerden başka yerlere nakledilmesi, siyah toplum içindeki işsizliği ve fakirliği daha da artırmıştır. Bunun bir sonucu olarak, suçun önlenmesi ve kontrolünde önemli rol oynayan toplumsal kontrol mekanizmaları zayıflarken insanlar içindeki bencillik duygularının daha da arttığı gözlenmiştir. Toplumsal kontrol mekanizmalarının zayıflaması ile ilgili olarak, insanların yerlerinden çıkarılıp başka yerlere nakledilmesi yerleşim yerlerindeki insanları birbirine yabancı hale getirmiş ve bu yüzden toplumsal bağlar daha da zayıflayarak kopmuştur. Bir diğer unsur da, fakirliğin artması neticesinde anne ve babanın ikisinin birden çalışması onların çocuklar üzerindeki kontrolünü zayıflatmış ve çocuklar kendi hallerine terkedilmişlerdir. Doğal olarak, bütün bunların neticesinde çete suçları türemeye ve artmaya başlamıştır.

Diğer önemli bir husus ise devletin ayrımcılık dönemi boyunca suçu önlemek ve kontrol etmek için izlediği politikalar olmuştur. Bu dönemde, Güney Afrika Polisi daha çok ayrımcılık kanunlarını etkili bir biçimde yürütülmesinden ve söz konusu rejimin muhafazasından sorumlu tutulmuştur. Ancak, ayrımcılığın tesirinde kalan Polis, suçu önlemeye yönelik faaliyetlerini daha çok beyazların buldukları bölgelerde

yürütmesi ayrı bir ayrımcılığın örneği olarak görülmüştür. Diğer yandan, Polis; günlük faaliyetlerine siyahların oturduğu bölgelerde sürdürmekte, fakat suç önleme hedeflerinden uzak daha ziyade ayrımcılık kanunlarına aykırı hareket edenleri bastırmaya yönelik uygulamalar yapmıştır.

Araştırmacıların bulguları doğrultusunda kısaca denilebilir ki; ayrımcılık dönemi boyunca yönetimin izlemiş olduğu yanlış politikalar, tamir edilmesi güç, kısa ve uzun vadede suç üreten ortamlar hazırlamıştır. Bu izlenen politikaların başında ise sorunlu siyahların bulunduğu yerlerinden zorunlu olarak başka yerlere taşınması gelmektedir.

Ülkenin 1994 yılında ayrımcı rejimden demokratik rejime geçmesi ile birlikte Güney Afrika Polis Teşkilatında bir dizi reformlar gerçekleştirilmiştir. Bunlardan ilki, Polisin halkın gözünde meşruluğunu arttırmak için toplum ile ilişkilerini gözden geçirmek olmuştur. Toplum Destekli Polisliğin uygulanmaya başlaması ise bu çalışmaların önemli bir meyvesi olarak görülmüştür. Toplum Destekli Polislik çalışmalarında etkinliği sağlamak için yapılan önemli faaliyetlerden birisi de teşkilatın başına tecrübeli ve geçmişinde leke bulunmayan bir polisin atanması sağlanmıştır. Ayrıca, Nelson Mandela polis teşkilatının o gün kullanılmakta olan ismi Güney Afrika Polis Teşkilatını “ Güney Afrika Polis Servisi” olarak değiştirmiştir. Bunun yanında kendisi, halkın polise karşı bakış açısını düzeltmek için ülkede kampanyalar düzenlemiştir. İkinci reform ise polisi politikanın etkisinden kurtarmak için yapılan çalışmalarla ilgilidir.

3.5. Toplum Destekli Polislik ve Sektör Polisliği⁹

Güney Afrika Polis Servisinde, Toplum Destekli Polislik “Sektör Polisliği” adı altında uygulanmaktadır. Sektör polisliği, polis merkezlerinin daha küçük ve daha kolay idare edilebilir “Sektör” adı verilen bölümlere ayrılması demektir. Her bir sektör mntikasına sektör amiri olarak görevli bir polis atanmaktadır. Bu sektör amirleri görevli buldukları sektörde çalışan polislerin ve yapılacak hizmetlerle ilgili ihtiyaçların sağlanmasından, o bölgede işlenen suçların önlemesinden ve bu suçların temel nedenlerinin giderilmesinden sorumludurlar. Bu sektör amirlerinin diğer görevler şu şekildedir:

⁹ www.saps.gov.za/comm_pol/sector_policing/sector_policing.htm

- Suçla mücadelede kısa, orta ve uzun dönemler halinde olmak üzere değişik stratejiler üretmek ve suça neden olan temel problemleri yok etmek,

- Tespit edilen problemleri ve bu problemlerin çözümünde kullanılabilir stratejileri günlük olarak SCF (Station Crime Forum-Merkez Suç Forumu) toplantılarında bildirmek,

- Sektör sorumluluk alanında suçla mücadelede daha etkin ve pratik stratejiler üreterek vatandaşın gerekli istihbarî bilgi toplamak

- Vatandaşın yerel suçla mücadelede daha etkin kullanmak için onları organize ve mobilize etmek,

- Polis merkezi ve vatandaş arasında irtibat görevlisi gibi çalışmak.

Sektör polisliğinde halk ve sektör amiri aktif bir şekilde güvenliğin sağlanmasında rol almaktadır. Temel amaç suçla mücadele ederken halkla ortaklık yaparak onlardan gelecek istihbarata dayalı suç önleme çalışmaları yapmaktır. Vatandaşlar sektör içinde meydana gelen suçların önlenmesi için yapılacak olan harekât planlarını görüşmek üzere sektör amirleriyle birlikte SCF adı altındaki toplantılara katılmak zorundadırlar. Bunun haricinde vatandaşlar içinde buldukları sektörün sektör güvenliği ile ilgili çalışmalara katılır, sektör içinde meydana gelebilecek suçların önlenmesi amacıyla polise bilgi ve katkı sağlar. İlgili sektörde yer alan vatandaşlar sektör polisine olan aktif desteklerini göstermek üzere gönüllü olarak farklı yöntemlerle suçla mücadele de bulunurlar.

3.5.1.Sektör Polisliğinin Avantajları

1. Sektör polisliği toplum destekli polisliğin bir formu olup daha küçük alanda ve daha iyi idare edilebilir bir seklidir.

2. Sektör polisliği herhangi bir sektör içinde meydana gelen suçların temel köklerini yok etmek amacı taşıdığı için suçla mücadelede daha etkili olmaktadır.

3. Polis ve vatandaşın daha iyi bir şekilde suçla mücadelede ortaklığına yol açan vatandaşın polisle ilgili konulara müdahil olmasını destekler.

4. Vatandaşın kendi güvenliklerini ilgilendiren konularda daha geniş sorumluluk almalarını salık verir.

5. Polis ve vatandaş arasındaki ilişkiyi güçlendirir. Güçlenen bu ilişki sayesinde vatandaşın polise olan güveni ve saygısı artar ve onların güvenlikle ilgili korkuları azalır ve polis tarafından sağlanan hizmetlerin kalitesi yükselir.

6. Sektör dâhilinde bulunan iş adamları ve vatandaşın değer verdiği toplum önderleriyle devamlı dirsek temasında bulunurlar.

5.5.2.Sektör Polisinin Uygulanmasında Aşamalar

1.Aşama: Sektör Sınırlarını Belirleme

Polis Merkez Amiri sorumluluk bölgesini, o bölgenin suç şemasını göz önünde bulundurmak suretiyle sektör sektör ayırır. Sınırlarının belirlenmesinde temel olarak şunlar göz önünde bulundurulur: Ana yolları, demir yolları, otobüs ve taksi güzergâhları, terminaliler gibi bölgenin altyapı sistemi; bölge nüfusunun büyüklüğü, kültürel çeşitliliği, yerleşim, kırsal, şehirleşme veya endüstriyel yerlerin dağılımı gibi bölgenin karakteristik özellikleri; vatandaşların genel ihtiyaçları ve polis bölgesinin coğrafi büyüklüğü.

2. Aşama: Sektör Amiri ve Sektör Timlerinin Seçilmesi

Polis Merkez Amiri sektör amirlerinin ve sektör timlerinde çalışacakların seçilmesinde daha önceki yerleşik uygulamayı esas alır. Sektör amirlerinde aranacak özellikler şunlardır: Etkili iletişim, yaratıcılık, kararlılık, sunum ve pazarlama yeteneği. En az iki polis memuru sektör amirine yardım etmek üzere seçilir.

3.Aşama: Sektör Profilinin Listelenmesi

Sektör amirleri polis merkez profiline uygun bir şekilde de bir sektör profili çizmek zorundadır. Bu profil polis-vatandaş ilişkisini ve polis hizmetlerinin artmasını sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır. Sektör profili polise sektörde yaşayan vatandaşların ihtiyaçları, sorunları ve kabiliyetlerini anlamada yardımcı olan bir araçtır. Sektör amiri bölge sorumluluk alanında meydana gelen değişikliklere göre sektör içinde zaman zaman değişiklikler yapar.

4.Aşama: Sektör Suç Forumunun (SCF) Kurulması

Polis merkez amiri, sektör amiri, yardımcıları ve sektör içinde söz sahibi önemli kişilerin oluşturduğu SCF (Sektör Suç Forumu) adı altında dönemsel olarak toplantılar yaparlar. Bu toplantılara halktan vatandaşlar, yerel işyeri sahibeleri, yerel konseyler, mahalle birlikleri ve tespit edilmiş halk liderleri katılırlar. Bu form alınan kararların vatandaşlara iletilmesi için gerekli olan iletişimi radyo, halk toplantıları veya yerel gazeteler vasıtasıyla yerine getirir. Dönemsel olarak yapılan bu toplantılarda sektörde meydana gelen suçların profilleri çıkarılır, güvenlik problemleri analiz edilir ve bu konularla ilgili harekât planları hazırlanır.

Sonuç

Güney Afrika Cumhuriyeti son zamanlara kadar ırkçı Afrikanerlerin (Avrupalı beyaz göçmenler) ırkçılığa (apartheid) dayalı olarak yönettikleri bir ülke olmuş ve bu nedenle siyah halk ne yönetime katılabilmiş ne de rahat bir hayat sürdürebilmişlerdir. Ancak 1994 yılında Mandela ile özgürlüğe kavuşan siyah halk yönetimde rol oynamaya başlamış, seçimlere katılmış ve siyahlar yönetime gelmeye başlamış ve o günden beri ülke demokrasi çizgisinde önemli gelişmeler kaydetmeye çalışmaktadır. 1996 Anayasası ile yeniden yapılanan Güney Afrika Cumhuriyeti, eski dört federe bölgeyi kaldırmış onun yerine merkeze bağlı ve yetki genişliğine dayalı dokuz bölge yönetimi (province) kurmuştur. Bu bölgelere bağlı 46 il ve 6 metropolitan şehir yeniden örgütlendirilmiştir.

Polis teşkilatı da bu yeniden yapılanmadan etkilenmiş ve dokuz bölgede genel müdüre bağlı bölge müdürlükleri oluşturmuştur. Bu bölge müdürlerine bağlı metropolitan ve il polis müdürlükleri vardır. Bu haliyle polis teşkilatı merkeziyetçi bir yapıya büründürülmüştür. Ayrıca 1994 yılına kadar yönetimden dışlanan siyah vatandaşlar bürokraside görev almaya başlamış ve yeni kurulan merkeziyetçi yapıya sahip polis teşkilatının başına ve bölge polis müdürlüklerine siyahlardan yöneticiler getirilmiştir.

Güney Afrika'da polis teşkilatının toplumun üzerinde bir güç olma yerine hizmet eden bir kuruluş yapmak için adı Güney Afrika Polis Servisi (GAPS) yapılmıştır. Bu noktada dünyada pek örneği görülmeyen toplum destekli polisliğin bir uygulaması olarak görülen sektör polisliği devreye sokulmuştur. Burada temel amaç toplumla iç içe ve polis birimlerini daha küçük yapılar halinde organize ederek halkın desteğini

kazanma ve suçla mücadelede başarı elde etmektir. Bu yönüyle ilginç bir uygulama olarak kabul edilmelidir.

Sonuç olarak Güney Afrika Cumhuriyeti tarihindeki ırkçı uygulamalar nedeniyle yaşadığı ağır olumsuzluklara karşı günümüzde bu uygulamalara tekrar dönmek ve özellikle siyah halkın refah seviyesini artırmak için çaba sarf etmektedir. Ancak bir ülkede yıllarca sürmüş olumsuz uygulamaların etkilerinin kısa sürede yok edilmesi mümkün olmadığından Güney Afrika'nın önünde uzun bir yol vardır. İşte polis teşkilatının toplum üzerinde bir güç (force) yerine bir hizmet (service) birimi olarak tanımlanması bu uzun yolda önemli katkılar yapacak bir dönüşümdür.

Kaynakça

- Ekici, Birol, (2003), "Güney Afrika", Koraltay Nitas (Ed.) *Yirmi Birinci Yüzyılda Yönetim*, Ankara: İçişleri Bakanlığı Strateji Merkezi Başkanlığı, ss. 47-66.
- Freed, L.F., (1963), *Crime in South Africa: An Integralist Approach*, Cape Town.
- http://en.wikipedia.org/wiki/South_Africa
- http://www.saps.gov.za/_dynamicModules/internetsite/buildingBlocks/basePage4/BP444.asp
- http://www.saps.gov.za/const_framework/constitution/chap11.htm
- http://www.saps.gov.za/saps_profile/strategic_framework/struct.htm
- http://www.saps.gov.za/_dynamicModules/internetsite/buildingBlocks/basePage4/provMP.asp
- http://www.saps.gov.za/careers/saps_rank_structure.htm
- http://www.saps.gov.za/careers/police_act_staff.htm
- Iliffe, J., (1987), *The African Poor: A History*. Cambridge Universtiy Press.
- Marks, M., & Anderson, N., (1990), "The Epidemiology and Culture of Violence", N. Manganyi and A. Du Toit (eds). *Political violence and the struggle in South Africa*, Johannesburg.
- Roskin, M. G., (2001), *Countries and Concepts, -Politics, Geography, Culture-*, New Jersey, Prentice Hall.

Shaw, M., (2002), *Crime and policing in post-apartheid South Africa*.
Bloomington, Indianapolis: Indiana University Press.

Sonderling, Nelly, (2006), "South Africa", Dilip K. Das (Ed.), *World Police Encyclopedia*, New York: Routledge. ss. 766-772.

Wood, Steven, (2005), "South Africa", Larry E. Sullivan and M. R. Haberfeld (Ed.), *Encyclopedia of Law Enforcement*, USA, Thousand Oaks: Sage Publications, ss. 1306-1310.

www.parliament.gov.za/ncop

www.saps.gov.za/comm_pol/sector_policing/sector_policing.htm